

jo res slabo slišala, mislim da jo je zanimalo, če ga slučajno imam in če sem pred kratkim od kod pripotovala. Ker se lahko pohvalim s kar dobrim razumevanjem angleškega jezika, sem se spraševala, če kakšen starejši priseljenec vsa ta vprašanja sploh razume. Za njih je namreč značilno, da v večini še vedno govorijo samo materinščino. Zdi se mi, da smo vsi kar malo brezglavo odločno prikimali na vprašanja uradnice. Stanje na križcu, kjer te celotna čakalnica res različno sliši, ko že petič preglasno črkuješ svoj očitno slovanski priimek, je res nerodna stvar. Pozneje je za menoj v vrsto pristopila tudi gospa, ki je nosila skafander, zaščito za celo telo, obraz in glavo. Mislim, da mi ni treba razlagati, kako je njej šel pogovor z dva metra oddaljeno uradnico sprejemne pisarne. Šole so še vedno po večini odprte. Vodilni Tasmanije so javno prosili vse prebivalce, naj zadržimo otroke doma, če je le mogoče, tako da so naši trije doma. Ker šola na daljavo še ni postavljena, smo zelo veseli naloga, ki jih najdemo na strani domače šole iz Cerknice. Zaprli so samo tiste šole, v večini anglikanske, ki so zasebne in družine za njih plačujejo visoke šolnine. Zdi se, kot da jim je premožnost omogočila hiter prehod na šolo na daljavo. Nekako se mi vrti znan napev »Money makes the world go around«, a mogoče samo jaz tako vidim ta zelo visoko razvit kapitalistični svet. Na drugi strani me veseli, ko vidim, da se dogaja tudi veliko dobrega med nami. Prihaja do več sočutja in dobrodelnosti. Na Tasmaniji so, recimo, spodbudili ljudi k izdelavi medvedkove poti. To pomeni, da smo vsi po oknih in sprehajalnih poteh nastavili plišaste medvedke. Ko se tako sprehajaš sam z družino po praznih ulicah, jih lahko občuduješ pri vsaki hiši. Pri nas so otroci od navdušenja nastavili kar vse igračke, ki jih imajo. Pred hišo tako sedaj večkrat zaslišimo navdušene glasove sprehajalcev.

Torej, ostajamo tukaj pod južnim križem. Z domačimi in prijatelji se veliko pogovarjamo po Skypu in spoznavam, da smo si v resnici med seboj nekako enako daleč. Zadnjič se je sestra celo pošalila, da trenutno izgleda, kot da živimo vsak na svoji Tasmaniji. ■

Družina Hren Dragolič je sprejela odločitev, da mož in očka Peter sprejme službo, ki jo je dobil v Avstraliji na otoku Tasmanija, in se tja odpravijo vsi skupaj. Čeprav so avanturistična družina navdušenih pohodnikov in raziskovalcev novih krajev in poti, tudi v Avstraliji so bili že večkrat, je bila selitev čisto na drugo stran sveta res velik in pogumen korak. Tam so si postavili življenje čisto od začetka, žena in mama Rebeka pa nam vsak mesec piše, kako doživljajo nov dom in njegovo okolico.

Starizem in novi koronavirus

POTREBUJEMO MINISTRSTVO ZA STAREJŠE

V enem od domov starejših živi mama s prvo stopnjo Alzheimerjeve demence. Skrbi me zanjo. Odkar so zaradi koronavirusa prepovedani obiski, skoraj vsak dan vprašam zaposlene, kako je z njo. Pa mi kot pokvarjena plošča odgovarjajo, da je vedno enako. Da ji je lepo, da ni ne lačna ne žejna, in da jo crkljajo. Toda meni mama po telefonu pripoveduje, da umira od dolgčasa, in da se tam nihče ne zmeni zanjo. Tudi na zrak in sonce je nihče ne pelje ... Pa tako hrepeni po zelenju in sončnih žarkih. Zato sem že po treh tednih karantene opazila, da postaja brezvoljna, jokava, in da psihično propada. Sprašujem se, če se ji bo demenca poslabšala, in ali me bo, ko bodo v domovih starejših končno spet dovoljeni obiski, sploh še spoznala ... In še eno vprašanje: je to životarjenje v nekakšni zaprti kletki sploh še kakovostno življenje?

Neva Železnik, fotografiji: Dreamstime in N. Ž.

Otem – le enem od številnih pisem, ki jih vsak dan dobijo, ter še o marsičem, kar se dogaja s starejšim v domovih starejših in zunaj njih, smo se pogovarjali z Biserko Marolt Meden, predsednico društva Srebrna nit.

STAROMRZNIŠTVO

Znano je, da se vsi ne staramo enako hitro. Obstajajo pa tri vrste starosti: kronološka (naša dejanska starost – EMŠO), biološka (naša starost, odmerjena glede na naše zdravstveno stanje) in duševna, ki pove, kako dejavni so še naši možgani ter koliko stari se počutimo.

»Pa vendar imajo povprečni ljudje, zdravniki, birokrati in tudi politiki v glavah še vedno le biološko starost, torej naš tako imenovani EMŠO. Višji kot je, bolj nas potiskajo v kot, manj pravic nam odmerjajo. Zato ni čudno, da je v času, ko se Slovenci kot narod staramo, na dan prišla nova beseda: staromrznštvo, ki pomeni odpor do starejših ljudi, staranja in starosti,« je začela Biserka Marolt Meden in pojasnila, da se starejši ljudje že dolgo pritožujejo, da jih mlajši osebno ali družbeno podcenjujejo, prezirajo, zapostavljajo (diskriminirajo), pogosto

ure. Zato je Srebrna nit napisala pismo vladi in jo prosila, če ta čas podaljša do 12. ure, saj je znano, da mnogi upokojeanci zjutraj jemljejo zdravila, skrbijo še za moža ali ženo, do trgovine nimajo blizu, hodijo s hojco itd.« Pa jih niso uslišali.

»Po prošnjah tudi drugih društev in ustanov smo dobili možnost nakupovanja še eno uro pred zaprtjem trgovin, ko navadno ne moreš več kupiti svežega kruha, sadja in zelenjave.« Potem je omenila še to, da se je prve dni marsikateri varnostnik, ki je pred trgovino nadzoroval kupce, do starejših, vsaj v večjih mestih, neprijemno obnašal.

Sogovornica je tudi omenila, da bi naša vlada lahko vedela, da znajo starejši dobro skrbeti za svoje zdravje, kar kažejo tudi številke okuženih z novim koronavirusom. Med starejšimi okuženih domala ni, če izvzamemo domove starejših, v katere so virusi prišli od zunaj in prebivalci domov niso mogli vplivati na to.

»Vsi si ves čas skrbno umivamo roke. Res pa je, da sprva nismo nosili mask, pa tudi rok in drugih predmetov nismo razkuževali, ker obojega ni bilo mogoče kupiti v naših trgovinah.« Zato pa so si mnogi sami sešili maske in si naredili domače razkužilo. »Tudi zato, ker so cene zaščitnih sredstev, ko so prišle na trgovske police, poletele v nebo, pokojnine pa so, to vsi vemo, v povprečju nizke.«

PRASTARI NORMATIVI

Ne more mimo računskega sodišča, ki je v lanskem reviziji, ko je preučilo desetletno skrb države do starejših, ugotovilo, da je in je bila slaba,

Biserka Marolt Meden: »Domovi starejših niso zdravstvene, pač pa socialnovarstvene ustanove. Njihov namen torej ni medicinska oskrba in zdravljenje, pač pa nega in varstvo starejših. V času pandemije, pa marsikaterega starostnika, čeprav okužen s koronavirusom, niso poslali v bolnišnico. To ni bilo pošteno, saj če si bolan, moraš v bolnišnico, kjer imajo potrebne kadre, aparature ... To, da je za mlajše bolnišnica, za starejše pa ne, je huda diskriminacija.«

Za vse ljudi, zdrave in bolne, starejše in mlajše, velja v naši državi ena ustava, ena zakonodaja, tudi zdravstvena, in enake pravice. Odkar je v Sloveniji epidemija novega koronavirusa, pa v Sloveniji ni več tako. Starejši ljudje so diskriminirani, saj mnoge obolele iz domov starejših niso prepeljali v bolnišnice. Tudi zato se je virus tam nemoteno širil. Med vsemi smrtmi zaradi COVIDA-19 je dobra četrtina stanovalcev domov starejših.

tudi izrivajo na družbeni rob (marginalizirajo). Zapostavljajo jih besedno, telesno, čustveno, intelektualno, socialno itd. Vsi skupaj, pogosto tudi mediji, pa vlogo starejših ljudi radi začinijo še s številnimi stereotipi.

»Staromrznštvo v času epidemije pa je dobilo močna krila in to je nesprejemljivo in temu se moramo vsi upreti. Starejši in mlajši, kajti tudi mlajši bodo že jutri starejši,« je nadaljevala.

DRUGORAZREDNI

Začelo se je s trgovinami. »Čeprav je starejših ljudi največ, so nam odmerili najkrajši čas za nakupovanje v trgovinah, in sicer od 8. do 10.

pravzaprav nezadostna. »Ker je bilo marsikje v domovih starejših stanje slabo že pred pandemijo, nas je skrbelo, če se med pandemijo ne bo še poslabšalo.« Zato so stanje natančno spremljali. »Iz nekaterih domov nas stanovalci skoraj vsak dan kličejo.«

Nanje in morda ne na pristojni ministrstvu se pogosto obračajo tudi sorodniki in zaposleni. »Posebej nas je ves čas skrbelo, kaj se je dogajalo v domovih v Metliki, Šmarju pri Jelšah, Ljutomeru, Horjulu, na Bokalcah, kjer je bilo največ bolnih, okuženih s koronavirusom.« Tudi četrtina vseh umrlih s tem virusom je iz domov starejših.

Potem jih je začelo zanimati še, koliko medicinskih sester, zdravnikov, tehnikov zdravstvene nege, bolničarjev, negovalcev, fizioterapevtov, socialnih delavcev, delovnih terapevtov, kliničnih dietetikov, dietnih kuharjev in drugih je bilo napotenih na pomoč posameznim domovom in so postali stalni del ekip v domovih. Znano je namreč, da imajo naši domovi starejših prastare normative še iz časov, ko so prihajali vanje bolj ali manj zdravi starostniki.

»Različne oblasti že od ustanovitve društva opozarjamo na zastarele normative.« Vedo, da si domovi starejših zaradi hude kadrovske stiske pomagajo na različne načine. »Obvezno prakso v domovih opravljajo študentje zdravstvenih fakultet in dijaki zdravstvenih šol, v veliko pomoč so usposobljeni prostovoljci.« Toda med pandemijo ti v domove starejših niso smeli, pa tudi sorodniki ne, čeprav so bili svojcem in osebu v veliko pomoč. Sploh med hranjenjem in pri zagotavljanju sprehodov v naravi. »Pa tudi dan je krajši in lepši, če starostniki niso bili ves dan sami, mar ne?«

Sogovornica še omeni, da delo s starejšimi mlade ne zanima preveč. Vidijo, da je naporno in slabo plačano. »Zato bo morala ta in še vse naslednje vlade vložiti veliko truda, da bo znova naredila delo v domovih starejših zanimivo. To pomeni, da bo bolj cenjeno in boljše plačano.«

ZAŠČITNA SREDSTVA

Ugotavlja, da vlada sprva domovom starejših ni kadrovsko pomagala. Pa bi lahko, denimo, z dekretom tja poslala zdravnike, medicinske sestre in drugo osebje, ki so bili na čakanju doma ...

»Domovi bi morali takoj dobiti pomoč vseh profilov kadrov, še posebej pa zdravstvenih delavcev, in vodstva domov ne bi smela zavračati takšne pomoči. Tako bi verjetno preprečili hude izbruhe bolezni COVID-19. Torej pomoč v kadrih bi morali dobiti vsi domovi starejših. Na to je Srebrna nit opozarjala že sredi marca.«

Znano je tudi, da domovi starejših ob izbruhu epidemije niso imeli na voljo dovolj zaščitnih sredstev, prav tako tudi osebje, zaposleno v domovih, sprva nihče ni ustrezno seznanil s pravilno uporabo osebne varovalne opreme.

»Še danes pa se ne ve, koliko testiranj so opravili v domovih, kjer se je pojavil COVID-19, in koliko v domovih, kjer ga uradno še ni?«

Seveda se ve, da niso vsi domovi enaki. »Nekateri, ki imajo dober vodstveni tim, so tudi v času pandemije izvrstno skrbeli za starejše. Tako so z roko v roki z lokalno skupnostjo in s sorodniki stanovalcev, ki so svoje podpirali od zunaj, delali čudeže.«

Veliko pa je domov, kjer ves čas gledajo predvsem na dobiček. Dobro počutje stanovalcev in zaposlenih se jim ne zdi pomembno ... »Nekateri domovi so prav v času pandemije spet dvignili že tako visoke cene!«

DOMOVI STAREJŠIH NISO BOLNIŠNICE

Sogovornica poudarja, da domovi starejših niso bolnišnice. »V njih ni na voljo medicinske opreme, ki bi omogočala ustrezno obravnavo bolnih, ni dovolj kadra (zdravnikov, medicinskih sester idr.) ter znanja, kot ga imajo bolnišnice, in ne nazadnje ni bolnišnične lekarne z vsemi potrebnimi zdravili.«

Dejstvo je, a o tem se na vladnih konferencah ni govorilo, da so bili starejši v domovih v času epidemije prikrajšani za številne storitve.

»Naj ponovim: domovi starejših so namreč že ob razglasitvi epidemije ostali brez številnega kadra: dijakov in študentov na praksi, prostovoljcev in sorodnikov. Zato so bili kadri, ki so ostali, bolj obremenjeni in je bilo, denimo,

manj posedanja na invalidski voziček, manj sprehodov na vrt, manj fizioterapije, delovne terapije, animacij ...« Nesporno je, da so bili najbolj prikrajšani nepokretni stanovalci in tisti z demenco.

80 ODSOTKOV BOLNIH

»Vsi starejši so prikrajšani za socialne stike, veliko jih tudi ne razume, zakaj ni obiskov sorodnikov.« Molče trpijo in v sebi jočejo. »Kdo ve, kakšne travme bodo udarile na dan po epidemiji,« se sprašuje sogovornica.

»Zanesljive študije govorijo o tem, da pomanjkanje socialnih stikov pri starejših, še posebej kroničnih bolnikih, vodijo v stres in zmanjšanje odpornosti, resno je prizadet imunski sistem in vse to tudi lahko vodi v prezgodnjo smrt.«

Vsi tudi vemo, da je skoraj 90 odstotkov starejših v domovih kronično bolnih in potrebujejo stalno zdravstveno oskrbo. Približno 80 odstotkov pa jih potrebuje tudi pomoč pri gibanju.

»Strokovno usposobljenih kadrov, ki bi skrbeli

za vse te starejše, pa nikakor ni dovolj,« je sogovornica že ničkolikokrat povedala.

Danes pa nekateri pravijo, da so domovi starejših negovalne bolnišnice, ki jih naš zdravstveni sistem nima dovolj in so popolnoma zanemarjeno področje.

Zato Biserka Marolt Meden trdi, da so starejši v domovih diskriminirani, saj ne dobijo ustrezne pomoči! Še bolj so diskriminirani tisti, ki živijo še v svojih hišah ali stanovanjih, če nimajo nikogar, ki bi skrbel zanje. »Skrajni čas bi bil, da bi končno sprejeli zakon o dolgotrajni oskrbi in za to dejavnost tudi zagotovili sredstva!«

MINISTRSTVO STAREJŠIH

Srebrna nit, ki ni oblast, piše javna pisma medijem, piše pristojnim ministrom, predsedniku države, vlade ...

Zato je sogovornica prepričana, da bo treba po zaključku epidemije veliko nadoknaditi. Morda tudi tako, da bi čim prej ustanovili ministrstvo za starejše, kjer bi ves čas zagovarjali in uveljavljali dostojanstveno starost za vse. In tudi varuha starejših bi potrebovali, takšnega, ki si bi zares prizadeval, da bi vse diskriminacije in staromrznitvo, ki bi se pojavilo, v kali preprečil.

Seveda pri Srebrni niti vedo, da je v koalicijski pogodbi nove vlade zapisano, da bodo ustanovili urad za demografijo. »Pričakujemo, da bo ta urad čim prej ustanovljen, saj je naša želja po samostojnem ministrstvu v času, ki ni naklonjen starejšim, morda misija nemogoče. Nadalje pričakujemo, da bo imel ta urad svoj proračun, in da bo v celoti pristojen za področje dolgotrajne oskrbe, vključno s socialnimi zavodi, ki so že zdavnaj postali socialno-zdravstveni.« ■

STARAJOČA SLOVENIJA

Slovenija je ena najhitreje starajočih se držav v Evropski uniji. Samo upokojencev imamo okoli 620.000. Na hitro staranje »baby boom« generacije, rojene med vojno ter v prvem desetletju po 2. svetovni vojni, bi morale misliti vse vlade samostojne Slovenije. Pa niso. Rezultat je na dlani. Skoraj 13 tisoč jih pod nujno čaka na sprejem v dom starejših, še približno okoli 60 tisoč pa je takšnih, ki bi radi živeli doma, a bi zato potrebovali vsakodnevno pomoč. Pa je ne dobijo. Zakon o dolgotrajni oskrbi pa se že skoraj 20 let praši po birokratskih predalih. In Slovenija je edina država v Evropski uniji, ki še ni uredila oskrbe na domu za svoje starejše prebivalce in prebivalke.

Bo to storila, bo vsako leto zgradila vsaj pet domov starejših?